

Posudek školitelky na diplomovou práci Zuzany Vyšňovské na téma *Mezinárodní trestní soud a princip komplementarity*

Diplomantka si zvolila zajímavé a originální téma, kterému dosud přes jeho praktický význam i teoretickou přínosnost nebyla v českém prostředí – ale ani v zahraničí – věnována dostatečná pozornost. Práce, kterou na toto téma napsala, je přes některé dílčí nedostatky zdařilá a nabízí komplexní pohled na princip komplementarity a jeho roli u Mezinárodního trestního soudu i v mezinárodním trestním právu obecněji. Ocenění si zaslouží i to, že diplomantka se neomezuje na prostý výčet faktů a argumentů druhých, ale pokouší se nabídnout na řešené otázky svůj vlastní pohled. Konečně, za pozornost stojí i velké využívání primárních pramenů, zejména přípravných prací Římského statutu.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

Téma je nepochybně aktuální. Otázka komplementarity vyvstává ve všech kauzách, které MTS řeší. Jak navíc diplomantka přesvědčivě ukazuje, ačkoli dosud nevyvolávalo velké kontroverze, v relativně blízké budoucnosti by se, např. v kontextu případů z Ugandy, mohlo rozhodování o tom, kdy je stát „ochoten a schopen“ stíhat a co „ochota“ a „schopnost“ v tomto kontextu přesně znamenají, dostat do středu pozornosti. Bylo by pochopitelně vhodné, kdyby mezinárodní společenství bylo na takové situace předem připraveno a komplementaritě rozumělo natolik, aby bylo schopno problémy, jež kolem ní případně vzniknou, řešit pokud možno rychle a konsensuálně. Téma komplementarity vykazuje poměrně značný stupeň náročnosti. Není to téma, se kterým by se šlo vypořádat prostým opsáním několika ustanovení Římského statutu MTS. Téma vyvolává složité otázky, jejichž zodpovězení vyžaduje o tématu hlouběji přemýšlet a vnímat jej v širším kontextu celého mezinárodního (trestního) práva. Velkou výzvou je i relativní nedostatek literatury k tématu a nutnost studovat v zájmu pochopení geneze principu postup prací na Římském statutu. Je třeba říci, že diplomantka se se všemi uvedenými výzvami vyrovnala se ctí.

2. Formální stránka práce a využití zdroje

Práce o celkovém rozsahu 78 stran (z toho 63 stran vlastního textu) má slušnou formální a jazykovou úroveň a objevuje se v ní malý počet chyb a překlepů. Vcelku v pořádku

je i úprava poznámkového aparátu a bibliografie, byť některé poznámky jsou mírně matoucí. Např. poznámka č. 21 zní následovně: „SCHABAS, W. A.. An Introduction to the International Criminal Court . 2nd edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. s. 8.; Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=832>>. op. cit. 9, [cit. 2011-03-29].“ Má to znamenat, že na dané webové stránce najde člověk celou publikaci od W. Schabase, nebo pouze to, že je na ni taktéž uveden výrok, který Schabas cituje? Ne zcela jednotný je systém opakovaného citování: zatímco obvykle při něm autorka uvádí znovu i (zkrácený) název díla, někdy (např. poznámka 261) se tak neděje. Jedná se nicméně o drobnosti, které nenarušují četbu textu.

O využití zdrojů již byla částečně řeč. Největší pozitivum práce v této oblasti je využití přípravných prací Římského statutu MTS. Na rozdíl od řady jiných se diplomantka nespokojila prostým převyprávěním *travaux préparatoires* jinými autory, ale sama do nich nahlédla a snažila se dát jim svou vlastní interpretaci. Seznam využitých sekundární literatury není extrémně dlouhý a poměrně velký prostor v něm překvapivě zabírají české zdroje. To poněkud kontrastuje s diplomantčíným vlastním tvrzením, podle něhož „obava, že k mému tématu nenajdu dostatek relevantních materiálů v českém jazyce, se potvrdila, a proto převážná většina zdrojů, ze kterých jsem čerpala, byla v jazyce anglickém“ (str. 1). Je nicméně pravda, že některé části práce jsou opřeny prakticky výlučně o zdroje zahraniční, což je vzhledem k tomu, že k samotnému principu komplementarity nebyly zatím v ČR vydány žádné speciální publikace, pochopitelné.

3. Obsahová stránka práce:

Diplomová práce je rozčleněna do úvodu, sedmi kapitol a závěru, k nimž je připojen seznam použité literatury, seznam zkratk a česky a anglicky psané shrnutí. V úvodu autorka představuje téma, vysvětluje jeho relevanci a načrtává strukturu práce. Stručně také uvádí základní zdroje, ze kterých v práci vycházela. První tři kapitoly mají povahu obecného uvedení do problematiky. Zabývají se historickým vývojem mezinárodního trestního práva, důvody a okolnostmi vzniku Mezinárodního trestního soudu a povahou tohoto orgánu – včetně přiblížení jeho jurisdikce a již řešených situací a případů. Velice zajímavá je kapitola 4, která charakterizuje různé modely vztahů mezi mezinárodní a národní trestní jurisdikcí. Autorka rozlišuje výlučnou a konkurenční jurisdikci, v rámci druhé kategorie pak dále rozlišuje jurisdikci primární a komplementární. Jedná se pochopitelně o pohled z pozice

mezinárodního práva (a mezinárodních orgánů). Bylo by zajímavé zjistit, jak tutéž otázku upravují národní právní řády, činí-li tak vůbec. Jistou, byť rozhodně nekomplexní představu o tom dávají statuty některých *ad hoc* smíšených trestních tribunálů, které diplomantka taktéž stručně představuje.

Klíčovou část práce představují kapitoly 5-7, které jsou věnovány specificky principu komplementarity v Římském statutu MTS. Kapitola 5 pojednává o genezi principu komplementarity ve Statutu a ukazuje, že cesta k ní nebyla snadná, tím méně automatická. Kapitola 6 podává výklad klíčového článku 17 Statutu, ve kterém je komplementarita zakotvena. Zde diplomantka poněkud vybočuje z tématu práce a komentuje i ta ustanovení, jež s komplementaritou bezprostředně nesouvisí – zejména článek 17(1)(d). Není zcela jasné, proč tak činí, u obhajoby by tak měla vysvětlit, jaká vazba podle jejího názoru spojuje otázku závažnosti věci s principem komplementarity. Kapitulu 7 tvoří *case study* zaměřená na události v Ugandě. Její zapojení do práce je vhodným doplňkem čistě teoretických částí, který na konkrétním případě ukazuje, jak princip komplementarity funguje (či nefunguje) v praxi. Uganda je dobře zvolená, protože právě situace na jejím území poskytla prostor pro zatím asi největší debatu o principu.

Závěr práce je poměrně stručný a je spíše rekapitulací jejího obsahu než vyhodnocením hlavních poznatků, k nimž diplomantka dospěla. Asi nejvíce se tomuto blíží poslední odstavec, ve kterém diplomantka píše: „Smluvními stranami Statutu jsou desítky států. Každý z nich má svůj specifický soudní systém, a tak je nepochybné, že ať by byl režim fungování MTS nastaven jakkoliv precizně, vždy by v praxi nakonec vyvstala nějaká překážka daná specifíčkostí případu. /.../ A tak i když pro některé představuje komplementární přístup nepřijatelný ústupek suverenity státu, osobně si nedovedu v současné době představit jiný stálý model, který by měl takový potenciál pro efektivní boj proti beztrestnosti.“

4. Otázky k zodpovězení při obhajobě:

V rámci ústní obhajoby by se diplomantka mohla vyjádřit k následujícím otázkám:

- A) Jak se ke vztahu mezi národní a mezinárodní trestní jurisdikcí staví český právní řád? Řeší tuto otázku nějak?

- B) Jaké faktory ovlivňují podle názoru autorky výběr jurisdikčního modelu (z možností uvedených v kapitole 4)? Lze některý z modelů obecně označit za nejvhodnější? Jaké jsou klady a zápory modelu komplementárního?
- C) Generální tajemník OSN ve své nedávné zprávě (UN Doc. A/65/877) uvedl, že princip komplementarity umožňuje Mezinárodnímu trestnímu soudu působit jako důležitá složka implementace konceptu odpovědnosti za ochranu (R2P). Jak diplomantka tomuto výroku rozumí a jaký na něj má názor?

4. Závěry a doporučení

Diplomová práce Zuzany Vyšňovské nazvaná *Mezinárodní trestní soud a princip komplementarity* je přes některé drobnější nedostatky kvalitní prací, která splňuje nároky kladené na diplomové práce na Právnické fakultě UK. ***Doporučuji*** ji proto k obhajobě a s výhradou úspěšného průběhu této obhajoby ji předběžně hodnotím jako ***výbornou***.

V Cambridge dne 31. července 2011

JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA